

УДК 343.8

Марія Коваль

Національний університет “Львівська політехніка”,
доцент кафедри
кримінального права та процесу Навчально-наукового інституту
права, психології та інноваційної освіти,
кандидат юридичних наук, доцент
mariia.m.koval@lpnu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1830-7003>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИЧНИХ ПРОГРАМ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В США

<http://doi.org/10.23939/law2023.38.231>

© Коваль М., 2023

З'ясовано, що сьогодні в усіх розвинутих країнах світу, зокрема і у США, на державному рівні ведеться масштабна робота з превентивної діяльності. Уповноваженими органами розробляються перспективні програми і створюються фахові підрозділи, які реалізують ці проєкти на практиці. Світова практика щодо попередження злочинності реалізується через практичне застосування після закріплення у відповідних нормативно-правових актах.

Наголошено, що в Україні представники усіх видів правоохоронної діяльності розробляють певні методи і заходи протидії злочинності на рівні власної компетенції. Звичайно, є загальнодержавні та регіональні програми, але значну свободу дій мають конкретні органи і їх підрозділи щодо напрямку професійної реалізації.

У такому підході є позитивні моменти і певні застереги. Керуючись загальнодержавними програмами, представники конкретного правоохоронного напрямку можуть визначити на місцях основні “зони ризику” та контингент громадян, з яким доцільно працювати посилено. Засторогу викликає той момент, що потрібно діяти злагоджено усім службам і підрозділам, щоб превентивна робота велася сплановано й охоплювала усі сфери населення без прогалин і дублювання заходів.

Зазначено, що запровадження грантових програм є потужним чинником для повноцінної реалізації превентивних заходів попередження злочинності. Кожною грантовою програмою передбачено конкретний напрям реалізації заходів, що забезпечить роботу з цільовою аудиторією на основі певного набору методів. Програми щодо роботи з неповнолітніми зазвичай освітнього спрямування, ті, що охоплюють населення загалом – правовий всеобуч, робота з людьми похилого віку спрямована на ознайомлення з соціальними гарантіями і можливостями, зокрема і щодо спадкового права, договору довічного утримання тощо.

Акцентовано увагу на важливості проводити профілактичну роботу з особами, що звільнилися з місць позбавлення волі в контексті їх ресоціалізації. Такі особи потребують психологічної і матеріальної підтримки для того, щоб не вчиняти правопорушення через несприйняття їх суспільством, адже багато з них стверджують, що їм легше пе-

ребувати в місцях позбавлення волі, аніж серед упереджено налаштованого оточення, коли складно влаштуватися на роботу, відновити втрачені соціальні зв'язки тощо.

Ключові слова: протидія злочинності; суб'єкти протидії злочинності; превентивна діяльність, попередження злочинів.

Постановка проблеми. Питання профілактики злочинності в сучасному світі актуальні для усіх країн, не зважаючи на рівень економічного розвитку та демократично-правових перетворень. Суспільство намагається вести боротьбу з проявами злочинної поведінки громадян, але в процесі розвитку цивілізації людство дійшло висновку, що протидія злочинності, її попередження є значно актуальнішими у подоланні неправомірної поведінки людини, аніж розкриття злочинів і покарання за них вже постфактум.

Сьогодні в усіх розвинутих країнах світу, зокрема і у США, на державному рівні ведеться масштабна робота з превентивної діяльності. Уповноваженими органами розробляються перспективні програми і створюються фахові підрозділи, які реалізують ці проекти на практиці.

Ще до війни Україна активно переймала досвід світових держав щодо роботи з попередження злочинності серед населення. Під час війни росії проти України уповноважені органи продовжують роботу з вдосконалення засобів, методик і заходів попередження злочинності в державі, адже війна “породжує” активну злочинну діяльність у певних сферах життєдіяльності суспільства (порушення прав дітей, тимчасово переміщених осіб, мародерство, колабораціонізм, а також злочини проти життя, здоров'я громадян тощо).

Тому світова практика щодо попередження злочинності реалізується через практичне застосування після закріплення у відповідних нормативно-правових актах.

Аналіз дослідження проблеми. Особливості попередження злочинності у світі, особливо у розвинутих правових, демократичних державах досліджувала низка вчених і практиків юристів, психологів, соціологів. Їхні наукові концепції і здобутки стали вагомим підґрунтям для подальших наукових розробок і практичного впровадження у превентивну діяльність відповідних служб і органів.

Серед відомих дослідників задекларованої проблематики такі вчені: О. Джужа, О. Титаренко, А. Богатирьов, М. Василевич, П. Спринцев, М. Колесник, В. Куц, В. Черней, С. Чернявський.

Аналіз праць зазначених науковців ліг в основу проведеного дослідження на рівні з міжнародними нормативно-правовими актами.

Мета – полягає в тому, щоб на основі кримінально-правового підходу проаналізувати особливості профілактичних програм протидії злочинності в США.

Виклад основного матеріалу. Сутність протидії злочинності полягає в здійсненні соціально-управлінської діяльності, включаючи реалізацію громадських і приватних ініціатив та кримінально-юстиційних зусиль, спрямованих на утримання злочинності в соціально допустимих межах, зміст якої становлять запобігання таким правопорушенням та правове реагування на них як взаємопов'язані безперервні процеси [1, с. 103–112].

Зазвичай ми звикли вести мову саме про правове реагування на злочини як на суспільно-шкідливе і небезпечне явище. Але сучасний світ, перебуває на такому етапі розвитку, що лише реагування на порушення закону не достатньо. Варто спрямувати зусилля на попередження діянь, що становлять суспільну небезпеку.

Як інтегративна система організованої протидії злочинності, запобігання злочинності включає різноманітні запобіжні заходи різних галузей знань. Існують різні класифікації запобіжних заходів з урахуванням тих цілей, які перед ними ставляться. Заходи можна класифікувати за: рівнем,

Особливості профілактичних програм протидії злочинності в США

масштабом, змістом, суб'єктами, об'єктами та ін. За рівнем розрізняються загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні заходи запобігання злочинності; за масштабом – заходи, які здійснюються у територіальному розрізі, на окремому об'єкті, щодо групи осіб; за змістом – заходи соціально-економічного, соціально-демографічного, технічного, екологічного, правового та іншого характеру; за суб'єктами – заходи, що здійснюються органами всіх гілок влади, організаціями, трудовими об'єднаннями, установами, окремими громадянами; за об'єктами – відповідно до видів злочинів, на протидію яким вони спрямовані [2].

З поданої класифікації запобіжних заходів можна зробити висновок про глобальну роботу уповноважених органів і служб в попередженні злочинності.

Важливо, що задіяні окремі громадяни і трудові колективи, адже для попередження певних видів злочинів – це може бути найрезультативніше. Зокрема, якщо мова йде про насилля в сім'ї, про невиконання батьківських обов'язків, про неправомірну поведінку дітей, підлітків у школах, в тому числі і прояви булінгу тощо.

Важливо проводити стратегічне планування протидії злочинності, при якому доцільно використовувати SWOT-аналіз.

З 1960-х років і донині SWOT-аналіз широко застосовується у процесі стратегічного планування, що полягає в розділенні чинників і явищ на чотири категорії [3]:

- сильні (Strengths) сторони проєкту;
- слабкі (Weaknesses) сторони проєкту;
- можливості (Opportunities), що відкриваються при реалізації конкретного проєкту;
- загрози (Threats), пов'язані з його здійсненням.

Такий вид аналізу дає змогу передбачити всі позитивні і негативні сторони проєкту з протидії злочинності, адже завжди можуть виникати непередбачувані ситуації і краще їх завчасно прорахувати. Найчастішим “побічним ефектом” новацій є спротив, або не розуміння частини населення. Якщо, наприклад, заходи спрямовані на неповнолітніх осіб, то непорозуміння можуть виникати з їхніми батьками, чи законними представниками.

Варто пам'ятати про підбурювачів до спротиву законним засобам попередження злочинності, які є зацікавленими сторонами або ж представниками інтересів злочинних угруповань, чи просто, особами з маргінальною поведінкою.

Як зазначає О. Титаренко, застосування SWOT-аналізу дає можливість побудувати матрицю стратегічного вибору, яка дає змогу визначити можливі стратегії поведінки задля досягнення максимально бажаного результату (наприклад: стратегія успіху, стратегія поступового активного впливу на злочинність, стратегія збереження впливу на злочинності, стратегія оборони, стагнація у протидії злочинності) [4, с. 81–82].

Такого типу стратегії активно застосовуються в європейських країнах та у США.

Основним суб'єктом, який формує програми протидії злочинності та є розпорядником бюджетних коштів на їх реалізацію, виступає Міністерство юстиції США (The united states Department of Justice – DOJ) [5].

В Україні представники усіх видів правоохоронної діяльності розробляють певні методи і заходи протидії злочинності на рівні власної компетенції. Звичайно, є загальнодержавні та регіональні програми, але значну свободу дій мають конкретні органи і їх підрозділи щодо напряму професійної реалізації.

У такому підході є позитивні моменти і певні застороги. Звичайно, на нашу думку, більше позитиву, адже керуючись загальнодержавними програмами, представники конкретного правоохоронного напряму можуть визначити на місцях основні “зони ризику” та контингент громадян, з яким доцільно працювати посилено. Засторогу викликає той момент, що потрібно діяти злагоджено усім службам і підрозділам, щоб превентивна робота велася сплановано й охоплювала всі сфери населення без прогалин і дублювання заходів.

Одним із найбільш витребуваних в США є віктимологічна профілактика злочинів. Вона не вимагає більших матеріальних витрат і реалізує властиве всім людям прагнення до самозахисту. У Західній Європі й США з'явилося безліч популярних статей і рекомендацій на тему "Як захистити себе, свою родину, своє житло й свою власність від злочинних посягань". Реалізуються програми захисту потерпілих і свідків у кримінальних провадженнях, сформувалися асоціації потерпілих від злочинів. Всюди виникають "Асоціації сусідів", члени яких патрулюють мікрорайони й селища та за необхідності викликають поліцейські патрулі [6, с. 209].

Такий свідомий підхід населення до цієї проблеми дає вагомі результати у попередженні злочинності. Зауважимо, що ряд критиків такого підходу аргументують його недоцільність тим, що влада, правоохоронні органи спонукають громадян до недовіри щодо оточення, до упередженого ставлення до людей, які їм можуть не сподобатися з особистих причин.

Як показує досвід, ці побоювання зайві. Такі ситуації можуть траплятися незалежно від того, чи належать жителі мікрорайону до певних об'єднань сусідів. Навпаки, спільне патрулювання території дозволяє прийняти зважене рішення і не діяти імпульсивно.

О. Титаренко зазначає, що в сучасних умовах у США функціонують три моделі превентивної діяльності: 1) модель громадських установ; 2) модель безпеки індивідуума; 3) модель впливу через навколишнє середовище [7, с.18].

Законодавчою основою для формування профілактичних програм в США на різних рівнях (федеральний, рівень штату, місцевий – місто, кантон) є Закон 1994 року "Про контроль та попередження злочинів", або "Violent Crime Control and Law Enforcement Act of 1994" (Закон "Про контроль над насильницькою злочинністю та про правозастосовчу діяльність").

Зокрема, передбачається надання програмних грантів, які спрямовані на усунення окремих криміногенних умов у суспільстві, зокрема на: освітні програми для молоді; запровадження наставництва; програми, які допомагають у працевлаштуванні; профілактичні програми щодо зниження жорстокого поводження з дітьми тощо.

На локальному рівні запроваджуються грантові програми щодо: профілактики насильства щодо неповнолітніх, запобігання росту банд серед неповнолітніх, профілактики наркоманії серед неповнолітніх та розповсюдження наркотиків, профілактики правопорушень щодо літніх осіб [7, с. 19–20].

Запровадження грантових програм є потужним чинником для повноцінної реалізації превентивних заходів попередження злочинності. Кожною грантовою програмою передбачено конкретний напрям реалізації заходів, що забезпечить роботу з цільовою аудиторією на основі певного набору методів. Програми щодо роботи з неповнолітніми є зазвичай освітнього спрямування, ті, що охоплюють населення загалом – правовий всеобуч, робота з людьми похилого віку спрямована на ознайомлення з соціальними гарантіями і можливостями, зокрема і щодо спадкового права, договору довічного утримання тощо.

Як позитивний досвід щодо формування програмних документів з протидії злочинності в США слід відзначити створення Указом Президента США (Executive Order 13826) від 7 березня 2018 року Федеральної міжвідомчої ради з питань попередження злочинності та покращення ресоціалізації (Federal Interagency Council on Crime Prevention and Improving Reentry). Виходячи зі змісту цього документа (Executive Order 13826), можна дійти висновку, що сучасна політика США у сфері боротьби зі злочинністю полягає в тому, щоб зосередити основні зусилля на: 1) недопущенні збільшення криміналізації молодіжного середовища; 2) зниженні рівня рецидиву через покращення роботи з засудженими; 3) державному впливі на низку факторів, які мають суттєвий криміногенний вплив, зокрема: соціальні, економічні фактори, подолання бідності, відсутність освіти у громадян та можливостей працевлаштування, розпад сімей, зловживання наркотиками, зростання наркоманії, психічні захворювання та стан психічного здоров'я населення. [8].

Безперечно, важливо проводити профілактичну роботу з особами, що звільнилися з місць позбавлення волі в контексті їх ресоціалізації. Такі особи потребують психологічної і матеріальної

Особливості профілактичних програм протидії злочинності в США

підтримки для того, щоб не вчиняти правопорушення через несприйняття їх суспільством, адже багато з них стверджують, що їм легше перебувати в місцях позбавлення волі, аніж серед упереджено налаштованого оточення, коли складно влаштуватися на роботу, відновити втрачені соціальні зв'язки тощо.

Цікавим заходом запобігання злочинності в США, на нашу думку, є передбачена в бюджеті стаття про винагороду за інформацію, яка має оперативно-профілактичне значення. Вважаємо, що таку статтю можна передбачити також у бюджетах вітчизняних правоохоронних органів, у тому числі органів та установ Міністерства юстиції України у сфері виконання покарань, з метою запобігання вчиненню нового злочину [9, с. 205–208].

Звичайно, в кожному суспільстві є свідомі громадяни, що подають оперативну інформацію про вчинений злочин, про підозрюваних осіб, яких розшукують правоохоронні органи чи про осіб, що готуються скоїти злочин. Та, на жаль, є і такі особи, що не бажають допомогти у попередженні злочинних діянь, хіба, що за винагороду. Якщо такий підхід буде дієвим, то, можливо, варто його впроваджувати для збереження правопорядку у суспільстві.

Щодо практики США, то значну роль у боротьбі з організованою злочинністю відіграє і Міністерство фінансів США, зокрема такі його структурні підрозділи, як Секретна служба (розслідування фінансових справ, пов'язаних з організованою злочинністю); Служба внутрішніх доходів (виявлення фактів корупції та ухилень від сплати податків); Бюро з алкоголю, тютюну і вогнепальній зброї (виявлення порушень законодавства в частині, що стосується виробництва і збуту зазначених товарів). Питання боротьби з організованою злочинністю певною мірою вирішують Митна служба, Поштова служба, Міністерство праці США, Комісія з цінних паперів і бірж, Держдепартамент [10, с. 699].

Значну роль у підвищенні ефективності запобігання злочинам відіграє використання досягнень науки. Особливо перспективними визнаються застосування лазерної та іншої оптичної техніки з метою контролю за рухом транспорту, наркотиків, зброї тощо; удосконалення методик складання соціально-психологічного портрета злочинця за характерними ознаками злочину й обстановкою на місці його вчинення; підвищення рівня інформаційного забезпечення запобігання і припинення злочинів [11, с. 123].

Сьогодні ми ведемо мову не лише про новітні технічні засоби, що використовуються для попередження злочинності, а й про штучний інтелект, який в майбутньому зможе реалізувати ряд превентивних програм, зокрема, освітніх, а також, розпізнавати за певними ознаками зовнішності і поведінки особу, що, ймовірно, скоїла злочин.

Звичайно, роль досягнень науково-технічного прогресу важлива в контексті аналізованої проблематики, але людину, з її інтелектом не зможе повноцінно замінити жоден робот. Деонтологічні аспекти професійної діяльності правоохоронних органів сприяють всебічному осмисленню ситуації, аналізу поведінки підозрюваного, а також правильному обранню заходів попередження злочинності щодо конкретної соціальної групи населення.

Висновки. Отже, ми дійшли висновку, що в сучасному світі попередження злочинності виходить на перше місце у системі боротьби з неправомірною поведінкою громадян. Створення державних і громадських формувань, вироблення чіткої стратегії з реалізації проєктно-грантової діяльності щодо формування правомірної поведінки в суспільстві, залучення активного населення до патрулювання територій населених пунктів, превентивна робота з неповнолітніми, особами, що схильні до вчинення правопорушень, а також забезпечення можливості повноцінної ресоціалізації колишніх засуджених – все це сприятиме не тільки подоланню злочинності, а, що важливо, її недопущенню і попередженню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Куц В. (2016). Протидія злочинності: сутність і зміст. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. №. 4. С. 103–112.
2. Мего-Інфо – Юридичний портал № 1. (2022). *Поняття і система запобігання злочинності, класифікація запобіжних заходів*. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/1-%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F-%D1%96-%D1%81%D0%B8%D1>.
3. Вільна енциклопедія Вікіпедія. (2021). *SWOT-аналіз*. <https://uk.wikipedia.org/wiki/SWOT-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7> SWOT-аналіз.
4. Титаренко О. (2019). Щодо концепції теоретичної моделі державної комплексної програми протидії злочинності. *Форум права*. Том 56. Вип. 3. С. 81–82.
5. The united states Department of Justice – DOJ. (2019). URL: <https://www.justice.gov> (дата звернення: 24.04.2019).
6. Джу́жа О. М., Васи́левич В. В., Черне́й В. В., Чернявський С. С. (2020). *Кримінологія : підручник*. Київ : Нац. акад. внутр. справ. 612 с.
7. Титаренко О. О. (2019). *Зарубіжний досвід програмування протидії злочинності: можливості для України : монографія*. К. : ФОП Маслаков. 192 с.
8. Federal Interagency Council on Crime Prevention and Improving Reentry Executive Order 13826. (2018). URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/federal-interagency-council-crime-prevention-improving-reentry> (дата звернення: 24.04.2019).
9. Богатирьов А. (2017). Зарубіжний досвід запобігання злочинності в місцях несвободи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 42. С. 205–208.
10. Єпринцев П. С. (2021). Зарубіжний досвід запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються організованими групами. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4/2021. С. 699.
11. Колесник М. О. (2014). Зарубіжний досвід у сфері протидії злочинності неповнолітніх і перспективи його впровадження в Україні. *Науковий вісник Харківського державного університету. Серія Юридичні науки*. Випуск 6-1. Том 3. С. 123.

REFERENCES

1. Kuts V. (2016). **Protydiia zlochynnosti: sutnist i zmist** [Combating crime: essence and content]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 4. S. 103-112.
2. Mego-Info – Yurydychnyi portal №1. (2022). **Poniattia i systema zapobihannia zlochynnosti, klasyfikatsiia zapobizhnykh zakhodiv** [Concept and system of crime prevention, classification of preventive measures]. URL: <http://mego.info/%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB/1-%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F-%D1%96-%D1%81%D0%B8%D1>.
3. Vilna entsyklopediia Vikipediia (2021). **SWOT-analiz** [analysis]. <https://uk.wikipedia.org/wiki/SWOT-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7> SWOT-analiz.
4. Tytarenko O. (2019). **Shchodo kontseptsii teoretychnoi modeli derzhavnoi kompleksnoi prohramy protydii zlochynnosti** [Regarding the concept of the theoretical model of the state complex program for combating crime]. *Forum prava*. Tom 56. Vyp. 3. S. 81–82.
5. The united states Department of Justice – DOJ. (2019). URL: <https://www.justice.gov> (дата звернення: 24.04.2019).
6. Dzhuzha O. M., Vasylevych V. V., Cherniei V. V., Cherniavskiy S. S. (2020). **Kryminolohiia : pidruchnyk** [Criminology: a textbook]. Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav. 612 s.
7. Tytarenko O. O. (2019). **Zarubizhnyi dosvid prohramuvannia protydii zlochynnosti: mozhlyvosti dlia Ukrainy : monohrafiia** [Foreign experience of crime prevention programming: opportunities for Ukraine: monograph]. K. : FOP Maslakov. 192 s.
8. Federal Interagency Council on Crime Prevention and Improving Reentry Executive Order 13826. (2018). URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/federal-interagency-council-crime-prevention-improving-reentry> (дата звернення: 24.04.2019).
9. Bohatyrov A. (2017). **Zarubizhnyi dosvid zapobihannia zlochynnosti v mistsiakh nesvobody** [Foreign experience of crime prevention in places of deprivation of liberty]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriiia Pravo*. Vypusk 42. S. 205–208.

10. Yepryntsev P. S. (2021). **Zarubizhnyi dosvid zapobihannia kryminalnym pravoporushenniam, shcho vchyniautsia orhanizovanymy hrupamy** [Foreign experience in preventing criminal offenses committed by organized groups]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. No. 4/2021. S. 699.

11. Kolesnyk M. O. (2014). **Zarubizhnyi dosvid u sferi protydii zlochynnosti nepovnolitnikh i perspektyvy yoho vprovadzhennia v Ukraini** [Foreign experience in combating juvenile crime and prospects for its implementation in Ukraine]. Naukovyi visnyk Kharkivskoho derzhavnoho universytetu. Serii Yurydychni nauky. Vypusk 6-1. Tom 3. S. 123.

Дата надходження: 15.03.2023 р.

Maria Koval

Lviv Polytechnic National University,
associate professor of the department
criminal law and procedure
Educational and scientific institute
law, psychology and innovative education,
candidate of legal sciences, associate professor
mariia.m.koval@lpnu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1830-7003>

FEATURES OF CRIME PREVENTION PROGRAMS IN THE USA

It was found out that today in all developed countries of the world, in particular in the USA, large-scale work on preventive activities is carried out at the state level. The authorized bodies develop perspective programs and create specialized units that implement these projects in practice. World practice on crime prevention is implemented through practical application after being established in the relevant regulatory and legal acts.

It was emphasized that in Ukraine, representatives of all types of law enforcement activities develop certain methods and measures to combat crime at the level of their own competence. Of course, there are national and regional programs, but specific bodies and their divisions have considerable freedom of action regarding the direction of professional implementation.

This approach has positive points and some caveats. Guided by national programs, representatives of a specific law enforcement branch can determine on the ground the main “risk zones” and the contingent of citizens with whom it is expedient to work more intensively. The point of concern is that all services and units need to act in a coordinated manner so that preventive work is carried out in a planned manner and covers all areas of the population without gaps and duplication of measures.

It is noted that the introduction of grant programs is a powerful factor for the full implementation of preventive measures to prevent crime. Each grant program provides for a specific direction of implementation of measures that will ensure work with the target audience based on a certain set of methods. Programs for work with minors are, as a rule, educational, those that cover the population in general - legal education, work with the elderly is aimed at familiarization with social guarantees and opportunities, in particular, with regard to inheritance law, lifetime maintenance contracts, etc.

Attention is focused on the importance of conducting preventive work with persons released from prisons in the context of their resocialization. Such persons need psychological and material support in order not to commit crimes due to the rejection of them by society, because many of them claim that it is easier for them to be in places of deprivation of liberty than in a prejudiced environment, when it is difficult to get a job, to restore lost social connections ties, etc.

Key words: crime prevention; crime prevention subjects; preventive activity; crime prevention.